

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

ИНФЛЯЦИЯЛЫҚ ҮРДІСТЕР

Мамыр **2023**

2023 жылдың мамырында жылдық инфляция 15,9% құрап, үшінші ай қатарынан баяулауды жалғастырды. 2023 жылғы мамырдағы айлық инфляция 2017 жылдан 2021 жылға дейінгі кезеңде мамыр айындағы бағаның 0,5% орташа өсуімен 0,6% құрады.

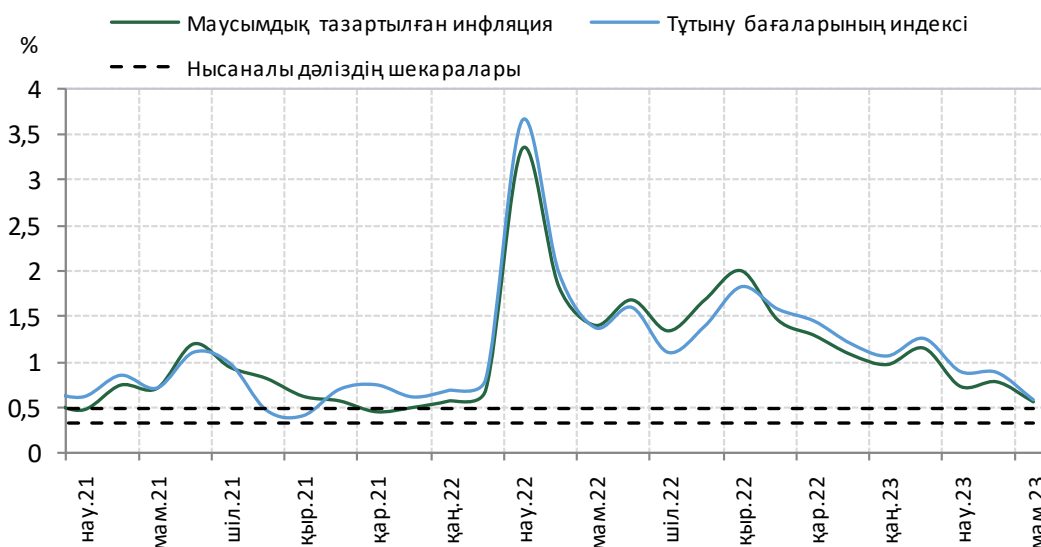
Мамыр айында азық-түлік тауарларының құрылымында ішкі өндірістің қысқаруы нәтижесінде күріш бағасының өсуі жалғасты. Тасымалдау шығындары мен тірі ірі қара малдың құнының өсуі аясында ет және сүт өнімдері қымбаттады. Сонымен қатар, қарақұмық жармасының бағасы 2022 жылы қарақұмық дақылдарының жақсы көрсеткіштеріне байланысты төмендеуді жалғастырды. Күнбағыс тұқымының төмен бағасы төртінші ай қатарынан күнбағыс майының бағасының төмендеуіне әкелді.

Азық-түлік емес тауарларда киімнің, аяқ киімнің және жеке пайдаланылатын тауарлардың қымбаттауы байқалады.

Халыққа арналған ақылы қызметтердің ішінде амбулаториялық-емханалық қызметтердің құны өсті. Теміржол және әуе жолаушыларын тасымалдау тарифтері демалыс маусымы қарсаңында айтарлықтай өсті.

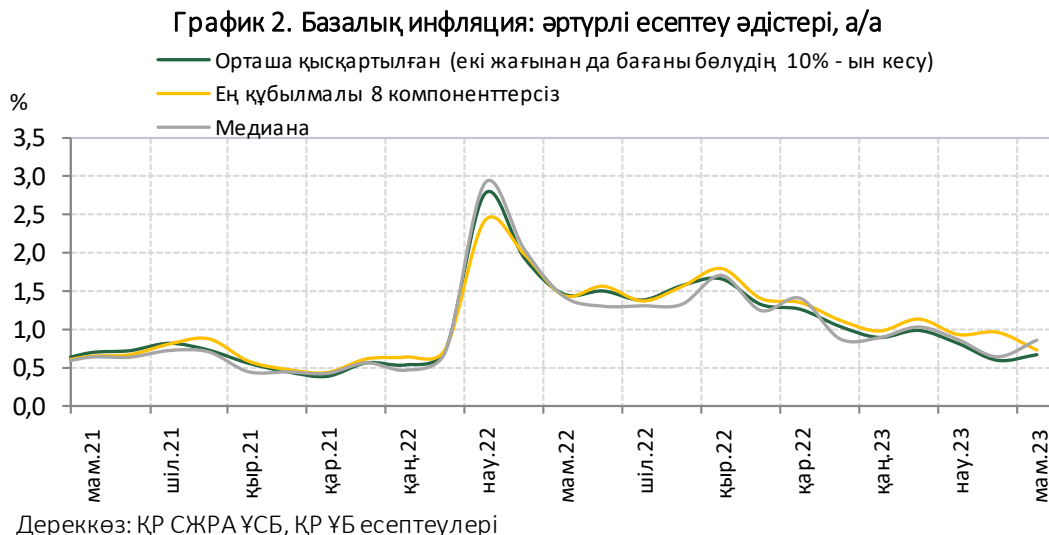
Маусымдық тазартылған инфляция 2023 жылдың мамырында баяулап, мақсатты дәліздің жоғарғы шекарасына жақындады және маусымдық тазартусыз инфляциямен бір деңгейде. Осылайша, сұраныстың өсуіне (әуе көлігімен жүру, туристік қызметтер) байланысты жазғы кезеңде тауарлар мен қызметтердің маусымдық қымбаттауы ұсыныстың өсуіне байланысты тауарлар бағасының маусымдық төмендеуімен (жеміс-көкөніс өнімдері, ауыл шаруашылығы өнімдерінің жекелеген түрлері) теңестіріледі (график 1).

График 1. Инфляция көрсеткіштері, а/а

Дереккөз: ҚР СЖРА ҰСБ, ҚР ҰБ есептеулері

Әр түрлі әдістермен есептелген базалық инфляцияны медианалық бағалау ¹, 2023 жылдың мамырында біршама жеделдеді. Демек, инфляцияның тұрақты компонентінде проинфляциялық процестер әсер етуді тоқтатқан жоқ (график 2).

Азық – түлік тауарлары бағасының жылдық өсуі 2023 жылғы мамырда 16,5%-ға (2023 жылғы сәуірде – 17,9%), айлық өсім 0,5%-ға дейін баяулады. Нан-тоқаш өнімдері, сүт және ет өнімдері жылдық азық-түлік инфляциясына негізгі үлес қосуды жалғастыруда. 2022 жылғы жоғары база есептеулерінен шығу аясында нан-тоқаш өнімдері мен жарма бағасының жылдық өсуінің қаңтардағы 34,1%-дан мамырдағы 23,4%-ға дейін, етке – 16,9%-дан 13%-ға дейін, сүт өнімдеріне – 32,4%-дан 23,6%-ға дейін, майлар мен тоң майларға – 22,4%-дан 12,2%-ға дейін, жемістер мен көкөністер – 21,2%-дан 7,6%-ға дейін баяулауы байқалады. Бұл ретте, қант бағасының жылдық өсуі 2022 жылғы тамыздағы 91,9%-дан 2023 жылғы мамырдағы 1%-ға дейін баяулады (график 3).

Нан-тоқаш өнімдері мен жарма топтары арасында 2023 жылғы қаңтар-наурызда ішкі өндірістің 10,7%-ға (ж/ж) қысқаруы жағдайында күріш бағасы айтарлықтай өсуді жалғастыруда. Сонымен қатар, қарақұмық жармасының бағасы 2022 жылы қарақұмық өнімінің 15,1%-ға өсуі нәтижесінде жыл басынан бері 10,9%-ға төмендеді.

Ет және сүт өнімдерінің қымбаттауы тасымалдау шығындары мен тірі ірі қара мал бағасының өсуі аясында байқалады. Импорттық бағалардың қысқаруына, сондай-ақ енгізілген тұрақты экспорттық баж² жағдайында күнбағыс тұқымдарының құнының төмендеуіне байланысты төртінші айда күнбағыс майының тұтыну бағасы төмендейді. Ішкі қант өндірісінің өсуі 2022 жылдың қыркүйегінен бастап байқалған қант бағасының төмендеуіне әкелді.

Ашық жердегі көкөністердің пайда болуы аясында ұсыныстың өсуі қияр мен қызанақ бағасының төмендеуіне әкелді. Екінші жағынан, қырыққабаттың, пияздың,

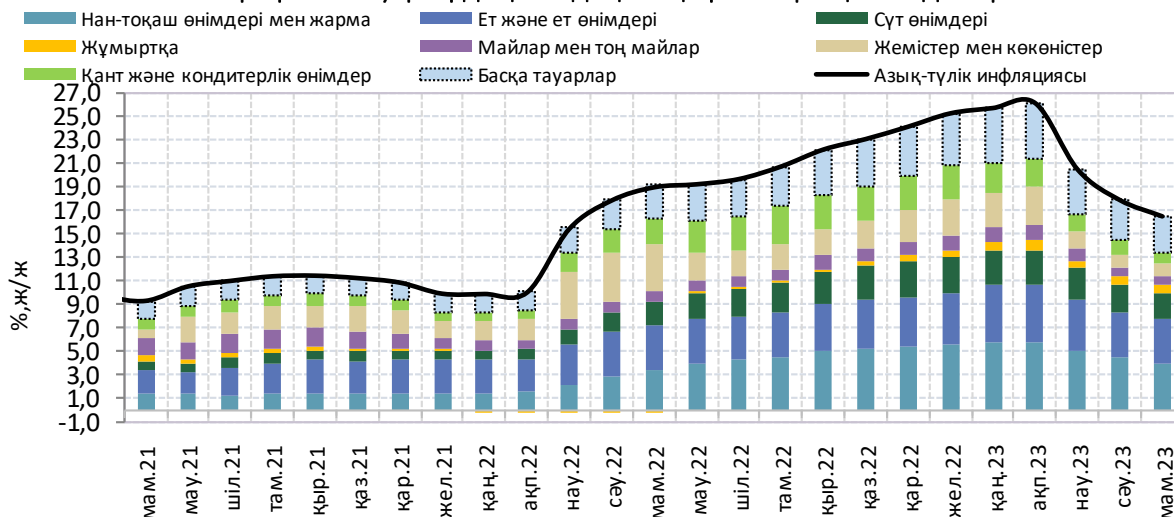
¹ Базалық инфляция бағаның тұрақты өзгеруін сипаттайтын шаманы білдіреді. Қысқартылған орташа мән осы айдағы бағалардың ең аз 10% және ең үлкен маусымдық-тазартылған өзгерістерінің 10% есебінен алып тастау арқылы есептеледі; ең құбылмалы 8 құрамдауышсыз базалық инфляция инфляция есебінен соңғы 2 жылдағы бағалардың маусымдық-тазартылған өзгерістерінің стандартты ауытқуы ең жоғары болып табылатын 8 құрамдауышты алып тастайды; медиана 50% бөлу процентиі болып табылады осы айда маусымдық тазартылған бағаның өзгеруі.

Қазақстан Ұлттық Банкі базалық инфляцияны көптеген тәсілдер арқылы бағалайды. Есептеу әдістемелерінің сипаттамасы Ұлттық Банктің ресми сайтында "Қазақстан үшін базалық инфляцияны әртүрлі бағалау" мақаласында келтірілген.

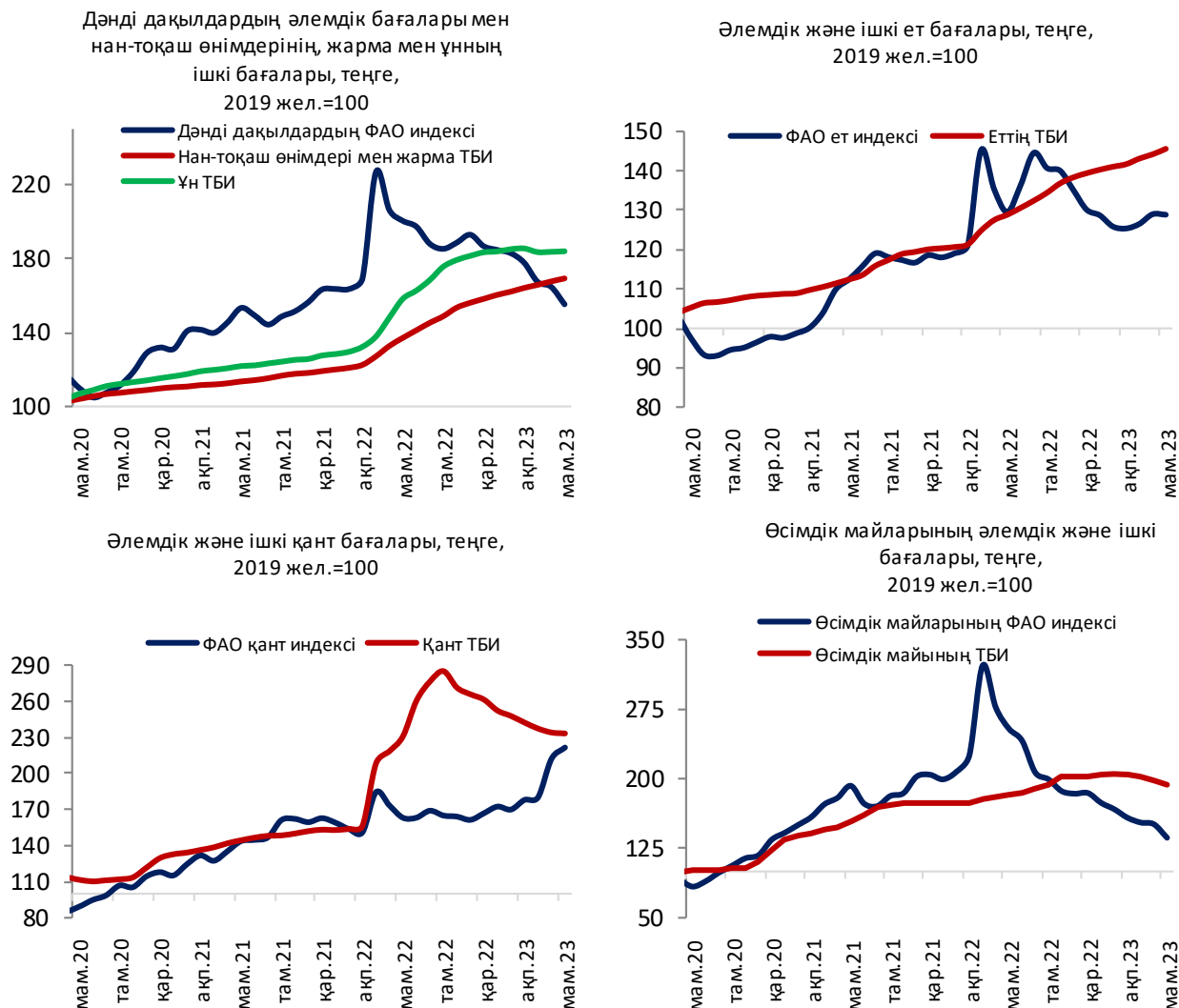
² «Әкету кедендік бажы қолданылатын тауарлар тізбесін, мөлшерлемелер көлемін және олардың қолданылу мерзімін және Шикі мұнай мен мұнайдан өндірілген тауарларға әкету кедендік бажы мөлшерлемелерінің көлемін есептеу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2016 жылғы 17 ақпандағы № 81 бұйрығына толықтыру енгізу туралы Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің орынбасары - Сауда және интеграция министрінің 2023 жылғы 20 қаңтардағы № 35-НҚ бұйрығы

сәбіздің және картоптың бағасы елдің оңтүстігінде және көрші мемлекеттерде жыл басында қатты аязға байланысты айтарлықтай өсті, бұл көктемгі егін жинау уақыты мен көлеміне әсер етті.

График 3. Тауарлардың жылдық азық-түлік инфляциясындағы үлесі

Азық-түліктің жекелеген түрлерінің ішкі бағасы әлемдік бағадан жоғары қалыптасады. Импорттық сұраныстың жоғары болуынан туындаған етке әлемдік бағаның өсуіне қарамастан, 2023 жылғы мамырда теңге бағамының нығаюы бұл өсімді тегістеді. Дәнді дақылдардың әлемдік бағасы 2022 жылдың қазан айынан бастап үздіксіз төмендеп келеді. Алайда, ұн, нан-тоқаш өнімдері мен жармалардың ішкі бағасы өсуде, бұл өндірістің жоғары шығындарына байланысты болуы мүмкін. Өсімдік майларының ішкі және сыртқы бағасы төмендейді. Бағалар арасындағы дифференциалдың кеңеюі теңге бағамының нығаюымен және әлемдік нарықтардағы ұсыныстың өсуімен байланысты. Сонымен қатар, теңге бағамының нығаюына қарамастан, қанттың әлемдік бағасы 2022-2023 жылдардағы әлемдік егінге қатысты белгісіздік себебінен айтарлықтай өсті, бұл баға дифференциалын қысқартты (график 4).

График 4. Таңдалған азық-түлік тауарларына әлемдік және ішкі бағалардың динамикасы³

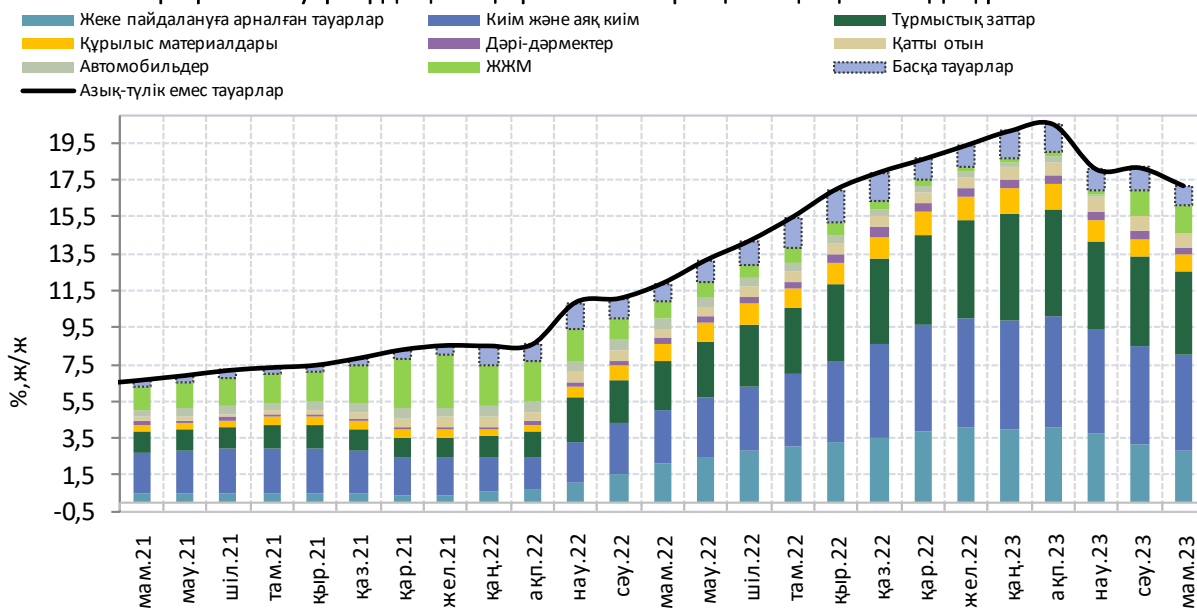
Дереккөз: ҚР СЖРА ҰСБ, ҚР ҰБ есептеулері

Азық – түлік емес тауарлар 2023 жылғы мамырда 0,5%-ға қымбаттады, жылдық бағаның өсуі 17,2%-ға дейін баяулады (2023 жылғы сәуірде-18,2%). Бағаның өсуіне негізгі үлес киім мен аяқ киімнің, тұрмыстық заттар мен жеке тауарлардың қымбаттауы болды. Жоғарыда аталған тауарлардың азық-түлік емес инфляциясына жиынтық үлес 12,6 п.т. құрайды (график 5).

Импортталған тоқыма материалдарының, бұйымдар мен аяқ киімдердің бағасы өсті. Сонымен қатар, импорттық бағалардың өсуі аясында жеке тауарлардың бағасы өсті. Жанар-жағармай материалдарының шекті бағалары сәуір айында көтерілгеннен кейін, мамыр айында АИ-92 маркалы бензин бағасының өсуі 1,2% (12,6%, ж/ж), АИ-95 – 1,3% (4,6%, ж/ж), жазғы дизель отыны – 0,7% (23,3%, ж/ж). Тұрмыстық заттарда жиһаздың, шыны ас құралдарының, сондай-ақ тұрмыстық және бау-бақша шаруашылығында қолданылатын құралдар мен техниканың қымбаттауы байқалады.

³2019 жылғы желтоқсаннан бастап тиісті индекстердегі өзгерістер (2019 жылғы желтоқсан = 100), теңгенің АҚШ долларына шаққандағы орташа айлық бағамын ескере отырып.

График 5. Тауарлардың азық-түлік емес инфляцияға қосқан жылдық үлесі

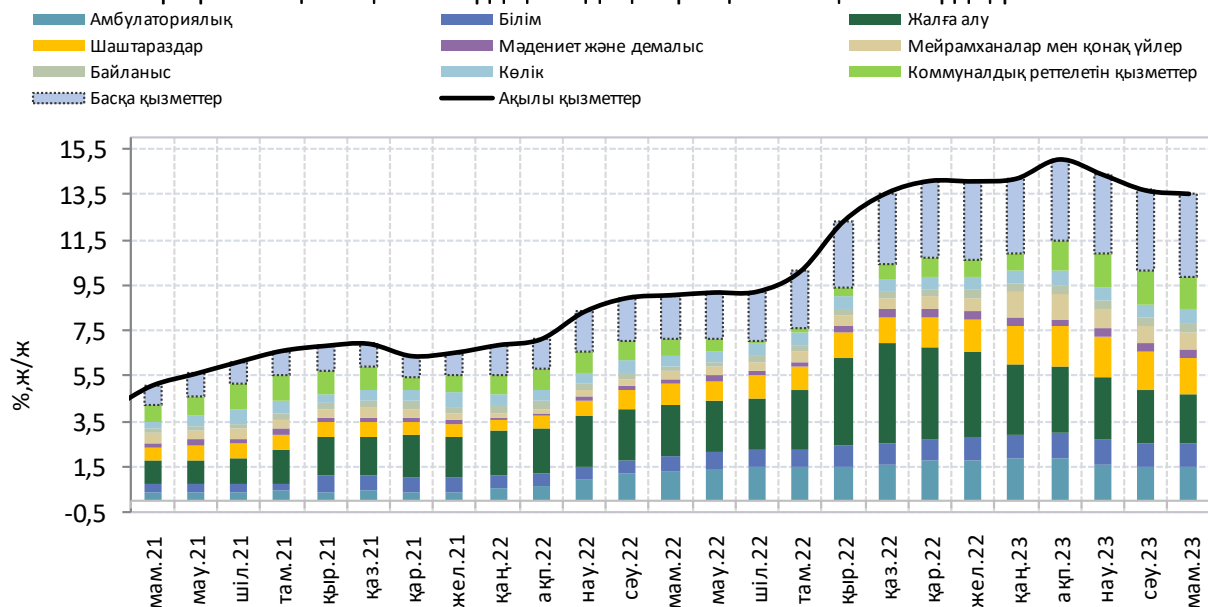

Дереккөз: ҚР СЖРА ҰСБ, ҚР ҰБ есептеулері

Халық үшін ақылы қызметтердің бағасы 2023 жылғы мамырда 0,7%-ға өсті, жылдық мәнде бағаның өсуінің 13,5%-ға дейін шамалы баяулауы байқалды (2023 жылғы сәуірде - 13,7%) (график 6).

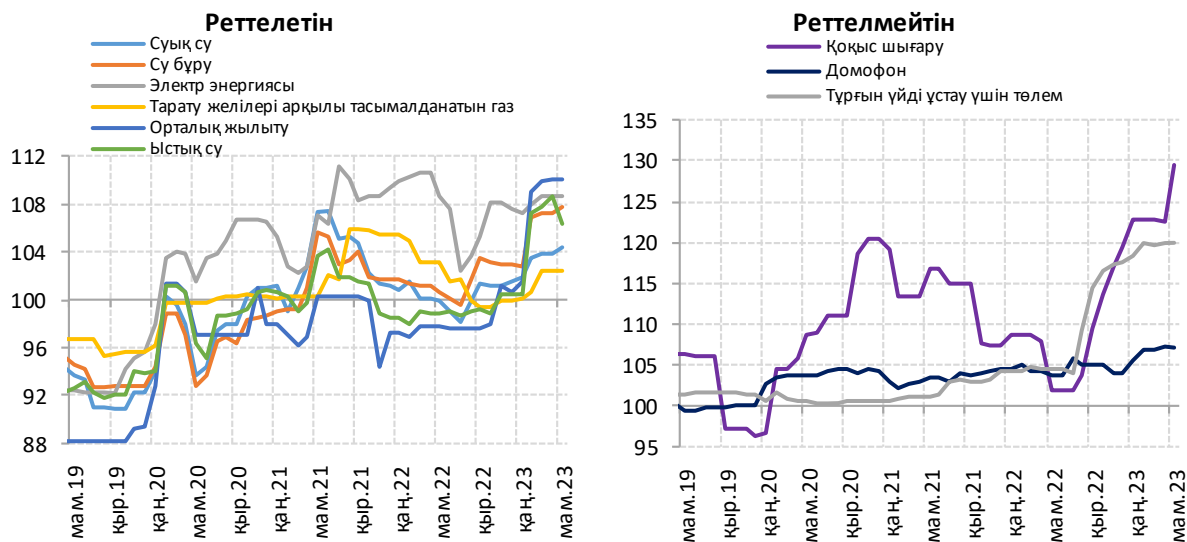
Мамыр айында амбулаториялық-емханалық қызмет құрылымында медбикелер мен акушерлердің, сондай-ақ физиотерапияның құны айтарлықтай өсті. Жазғы демалыс қарсаңында балалар аттракциондарының бағасы айтарлықтай өсті. Білім беру мекемелерінің қызметтерінде мектепке дейінгі балалар мекемелерінің қызметтеріне бағаның өсуі байқалады. Шаштараз қызметтері мен тамақтандыру қызметтерінің құны өсті. Ел ішіндегі санаторийлерде демалу бағасы өсті. Демалыс маусымы қарсаңында теміржол және әуе жолаушылар көлігінің бағасы айтарлықтай өсті. Реттелмейтін коммуналдық қызметтердің ішінде қоқыс шығару тарифтері өсті (график 7).

График 6. Ақылы қызметтердің жылдық инфляциясына қызметтердің үлесі

Дереккөз: ҚР СЖРА ҰСБ, ҚР ҰБ есептеулері

График 7. Коммуналдық қызметтерге тұтыну бағасының индексі, ж/ж

- Өндіріс құралдары мен аралық тұтыну өнімдеріне бағаның өсуінің ұзаққа созылған баяулауына байланысты өңдеу өнеркәсібіндегі өндірушілер бағасының өсуі 2023 жылғы ақпаннан бастап баяулайды
- Бидай бағасының өсуінің баяулауы нәтижесінде ауыл шаруашылығындағы өндірушілердің инфляциясының баяулауы жалғасуда

Өңдеу өнеркәсібіндегі өндірушілердің жылдық инфляциясы өндіріс құралдары мен аралық тұтыну өнімдеріне бағаның өсуінің баяулауы нәтижесінде 2023 жылғы қаңтардағы 11%-дан мамырдағы 0,4%-ға дейін баяулады (график 8). Азық-түлік өндірушілері арасында 2023 жылдың мамыр айында ет, сүт өнімдері, нан-тоқаш және макарон өнімдерін өндірушілер бағасының өсуінің баяулауы байқалады. Бұл ретте ұн-жарма өнімдерін, майлар мен тоң майларды өндірушілердің бағасы төмендейді.

Азық-түлік емес тауарларда аяқ киім мен фармацевтикалық өнімдер өндірушілерінің бағасының өсуі байқалады. Екінші жағынан, бояулар, қағаз өнімдері мен жуғыш заттар өндірушілерінің бағасының өсуі баяулайды.

Мамыр айында ауыл шаруашылығы өнімдерін өндірушілер бағасының 2014 жылғы шілдеден бастап алғаш рет 0,6%-ға (ж/ж) төмендеуі байқалды. Өсімдік шаруашылығындағы өндірушілердің жылдық бағасының 3,2%-ға (ж/ж) төмендеуі әлемдік нарықтардағы ұсыныстардың жеткілікті санына және баға белгілеулерінің қысқаруына байланысты бидай мен майлы тұқымдарға бағаның төмендеуіне байланысты негізгі үлес қосты. Сонымен қатар, қияр мен қызанақ өндірушілерінің бағасының өсуі баяулайды. Мал шаруашылығындағы бағаның өсуі баяулауды жалғастыруда (график 9).

График 8. Өнеркәсіптегі бағалар

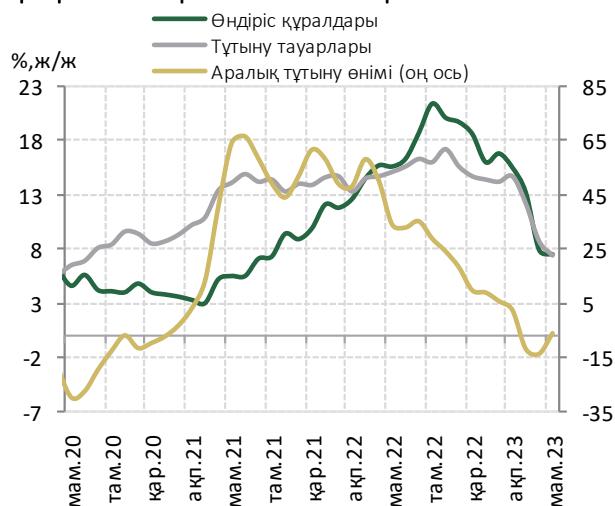
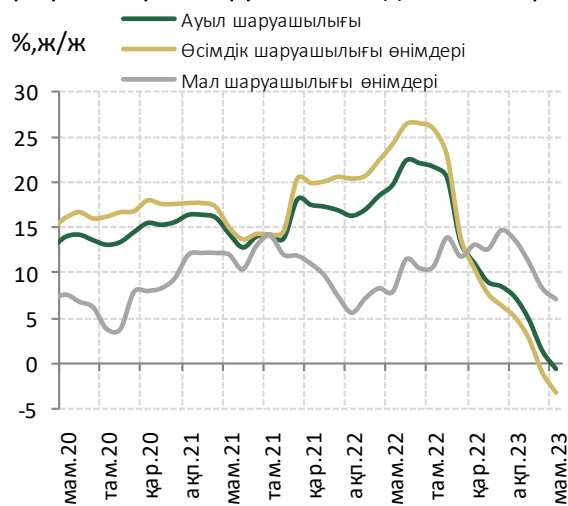

График 9. Ауыл шаруашылығындағы бағалар

Дереккөз: ҚР СЖРА ҰСБ